

Pripomoček za pripravo otrok brez spremstva na prehod v odraslost

Prehod v odraslost predstavlja za otroke brez spremstva enega najzahtevnejših življenjskih izzivov. Ob dopolnjenem 18. letu izgubijo jamstva in prenehajo mehanizmi, namenjeni zaščiti otrok, zaradi česar mladi ostanejo brez podpore zakonitega zastopnika oziroma skrbnika, strokovnih delavcev in institucionalne oskrbe za otroke ter so soočeni s pričakovanjem, da prevzamejo popolno odgovornost za svoje življenje — tudi če nanjo še niso pripravljene. To vključuje samostojno iskanje nastanitve, urejanje pravnega statusa, dostop do izobraževanja, zaposlitve, zdravstvenih in socialnih storitev ter upravljanje osebnih financ.

Ta pripomoček je zasnovan kot praktično orodje za zakonite zastopnike otrok brez spremstva z namenom, da celovito podpre pripravo mlade osebe na samostojno življenje. Pripomoček naslavlja ključna življenjska področja, ki zahtevajo posebno pozornost v obdobju prehoda v odraslost, ter pri tem izhaja iz zavedanja, da se pravice, obveznosti in dejanske možnosti mladih razlikujejo glede na njihov pravni status. Vsako poglavje je zato strukturirano tako, da vsebuje ločen razdelek za prosilce za mednarodno zaščito in ločen razdelek za osebe s priznano mednarodno zaščito, dodatno pa vsako poglavje vključuje tudi sklop praktičnih informacij in usmeritev. Za lažjo uporabo besedilo uporablja naslednje oznake:

 Prosilci za mednarodno zaščito	 Koristne informacije
 Osebe z mednarodno zaščito	 Ne pozabite
 Prosilci in Osebe z mednarodno zaščito	 Otrok mora razumeti

1 MEDNARODNA ZAŠČITA

Mednarodna zaščita (MZ) je pravni mehanizem, s katerim država posamezniku, ki beži pred preganjanjem ali resno škodo v matični državi, omogoči varno bivanje in zaščito temeljnih pravic.¹ Gre za eno izmed temeljnih izrazov **solidarnosti in spoštovanja človekovega dostojanstva**, kot ju določa mednarodno pravo.

Pravo mednarodne zaščite posebej obravnava **ranljive osebe**, med katere sodijo tudi **mladoletniki brez spremstva** – torej otroci in mladostniki, ki v Slovenijo pridejo brez staršev ali skrbnikov. Poseben pravni položaj otrok brez spremstva izhaja iz 16. člena ZMZ-1, ki določa, da se otroku brez spremstva zagotovi zakoniti zastopnik, posebna oblika nastanitve ter postopek, prilagojen njegovi starosti in razvoju, pri čemer se upošteva največja korist otroka. To procesno varstvo velja le do dopolnitve 18. leta. S polnoletnostjo se ta varovala **samodejno prenehajo uporabljati**, prošnja pa se presoja po **splošnem režimu, ki velja za odrasle prosilce**. Zato je mogoče, da enaka dejanska

¹ 20. člen ZMZ-1.

situacija, ki je bila kot otroku ocenjena kot zadosten razlog za priznanje mednarodne zaščite, po dopolnitvi 18. leta ni več pravno relevantna, ker ne predstavlja več individualizirane grožnje ali ker se otroški specifični dejavniki nevarnosti ne upoštevajo več.

Mednarodna zaščita se prizna posamezniku, ki izkazuje utemeljen strah pred preganjanjem ali resno škodo². Ta standard se pri otrocih presoja v povezavi z načelom največje koristi otroka³, medtem ko se pri odraslih uporablja splošni objektivno-subjektivni test ogroženosti. S polnoletnostjo se zato spremeni **pravna podlaga presoje**, ne glede na neprekinjenost življenjske zgodbe otroka v isti dejanski situaciji. Posledice prehoda v polnoletnost pa so precej konkretne. Poleg tega, da izgubi zakonitega zastopnika, začne veljati tudi strožji dokazni standard, saj okoliščine, ki so bile za otroka zadostne za odobritev MZ, po polnoletnosti pogosto ne štejejo več. Večja je tudi nevarnost zavrnitve prošnje, če so razlogi za zaščito temeljili izključno na statusu otroka brez spremstva.

PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO

Ko se otrok približuje 18. letu, je nujno:

1. **Pravočasno najti pravnega zastopnika ali odvetnika**, ker po izgubi zakonitega zastopnika mladostnik ostane brez kakršnekoli zaščite v najzahtevnejši fazi postopka.
2. **Dodatno podkrepiti razloge za zaščito otroka kot odrasle osebe**. Pojasniti je potrebno na kakšen način bi bil otrok ogrožen tudi po dopolnjenem 18. letu.
3. **Pridobiti strokovna mnenja ali poročila**, če so razlogi še vedno vezani na ranljivost (npr. psihosocialne okoliščine, grožnje zaradi družine ali skupnosti, spolne usmerjenosti, prisilne poroke, krvno maščevanje ipd.).
4. **Po negativni odločbi takoj poiskati pomoč svetovalca za begunce**. **Seznam svetovalcev je dostopen v [Imeniku svetovalcev za begunce](#)**. Pritožbeni roki so zelo kratki in z zamudo roka prosilec izgubi pravico do zaščite.

Če oseba **ne pridobi mednarodne zaščite** ima naslednje možnosti:

- **pravni status** lahko uredi z drugimi oblikami dovoljenja za prebivanje (npr. enotno dovoljenje za delo in prebivanje), če izpolnjuje pogoje;
- lahko **vloži upravni spor na sodišču ali zahtevek za ponovno prošnjo na MNZ**, če se pojavijo novi dokazi ali sprememba razmer v izvorni državi;
- po negativni odločbi mora takoj poiskati **pomoč svetovalcev za begunce ali pravnikov**, saj zamuda lahko pomeni **izgubo vseh pravic in obvezen odhod iz države**.

Brezplačno pravno pomoč, svetovanje, informiranje in zastopanje v vseh navedenih situacijah nudi nevladna organizacija [PIC](#).

² 27. člen ZMZ-1

³ 16. Člen ZMZ-1

OSEBE Z MEDNARODNO ZAŠČITO

V Sloveniji obstajata dve obliki mednarodne zaščite: **status begunca** in **subsidiarna zaščita**. Oba omogočata zakonito bivanje in zaščito pred vrnitvijo v državo, kjer bi bil posameznik izpostavljen preganjanju ali resni škodi.

Če je otrok že **pridobil status begunca ali subsidiarne zaščite**, mu pravni status po polnoletnosti ostane, pomembne spremembe po dopolnitvi 18. leta pa se nanašajo predvsem na nastanitev, izobraževanje, zaposlitev, socialne pravice ter prevzem popolne osebne odgovornosti.

Oseba s prizanim statusom begunca pridobi **dovoljenje za stalno prebivanje**. Za razliko od oseb s statusom begunca, osebe s subsidiarno zaščito pridobijo **dovoljenje za začasno prebivanje**, kar pomeni, da morajo pred iztekom veljavnosti **pravočasno zaprositi za podaljšanje**. Ministrstvo jih pred iztekom roka nanj opozori, zato je pomembno, da mladostnik ministrstvo seznanja s svojim aktualnim naslovom. Ko prejme obvestilo o roku za podaljšanje, naj kontaktira svojega pravnega zastopnika.

● KORISTNE INFORMACIJE

Otrok mora biti pred polnoletnostjo seznanjen, kdo je njegov pravni zastopnik, kdaj mora stopiti z njim v stik ter kakšna pravna pomoč mu je na voljo, koristno pa je z njim tudi opraviti srečanje pred polnoletnostjo.

Pravno pomoč, informiranje in zastopanje v postopku mednarodne zaščite nudi PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic, pic@pic.si, 051 681 181

Imenik svetovalcev za begunce je dostopen na <https://www.gov.si teme/mednarodna-zascita/imenik-svetovalcev-za-begunce/>.

● NE POZABITE

- preveriti fazo postopka MZ
- preveriti ali obstaja tveganje, da bo odločba izdana po 18. letu
- organizirati sestanek z otrokom in njegovim pravnim zastopnikom
- poskrbeti za pripravo posodobljenih informacij o izvorni državi in preveriti, ali so razlogi za zaščito relevantni tudi po polnoletnosti
- zagotoviti, da ima otrok kontakt pravnega zastopnika
- otroka seznaniti z možnostjo enotnega dovoljenja za prebivanje in delo
- poskrbeti, da otrok razume pomembnost rokov
- poskrbeti, da ima otrok kopije vseh pomembnih dokumentov

● OTROK MORA RAZUMETI

- kakšen je njegov trenutni status
- kdo je njegov pravni zastopnik in kako ga kontaktira
- kaj pomeni negativna odločba
- da roki tečejo zelo hitro
- kaj pomeni pridobitev enotnega dovoljenja

2 IZOBRAŽEVANJE

➤ PRAVICA DO IZOBRAŽEVANJA

Skladno z Zakonom o mednarodni zaščiti imajo vse mladoletne in tudi odrasle osebe s statusom prosilca, begunca ali osebe s subsidiarno zaščito:

- pravico do vključitve v vse ravni izobraževanja,
- pravico do udeležbe v programih za odrasle,
- možnost kritja stroškov prevoza v povezavi z izobraževanjem.

PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO

Zakon o mednarodni zaščiti zagotavlja, da imajo **vsilci za mednarodno zaščito** – tako pred kot po 18. letu – **pravico do izobraževanja** pod pogoji, ki veljajo za državljane Republike Slovenije.⁴ Zakon določa:

- prosilcem se najkasneje **v treh mesecih** od vložitve prošnje zagotovi dostop do **osnovnošolskega izobraževanja**,
- omogočen jim je **dostop do poklicnih in srednjih šol**,
- zagotovljen je tudi **vstop v višješolsko, visokošolsko in izobraževanje odraslih**, vse **pod enakimi pogoji kot za državljane RS**,
- po potrebi se jim lahko zagotovi **pripravljalna učna pomoč**, da se lažje vključijo v izobraževalni sistem.
- za vse, ki se **redno udeležujejo pouka, stroške javnega prevoza** krije UOIM.

Prosilec, ki se izobraževanja **ne udeležuje redno, mora povrniti stroške prevoza**. Prosilci sami **nosijo breme dokazovanja izobrazbe**, pridobljene v izvorni državi.

OSEBE Z MEDNARODNO ZAŠČITO

Osebe z mednarodno zaščito so pri uveljavljanju obsega pravic na področjih predšolske vzgoje, osnovnošolskega, srednješolskega, višješolskega, visokošolskega izobraževanja in izobraževanja odraslih izenačene z državljani Republike Slovenije.⁵

V primeru, da oseba nima lastnih sredstev za preživljanje in je sklenila pogodbo o integracijskih aktivnostih, UOIM do dve leti po priznanju statusa krije:

- stroške prevodov dokazil o pridobljeni izobrazbi ter stroške priznavanja in vrednotenja izobraževanja, ko formalne izobrazbe ne morejo dokazovati z dokumenti
- stroške, povezane z udeležbo na rednem programu izobraževanja in osnovne šole za odrasle (2 leti)

⁴ 88. člen ZMZ-1.

⁵ 101. člen ZMZ-1

➤ PRAVICA DO ŠTIPENDIJE

Mladoletni prosilci za mednarodno zaščito **niso upravičeni do državnih štipendij** po Zakonu o štipendiranju (ZŠtip-1), ker nimajo državljanstva ali statusa rezidenta za daljši čas v Republiki Sloveniji in še niso pridobili statusa osebe z mednarodno zaščito.

Če je osebi že priznana mednarodna zaščita (status begunca ali subsidiarna zaščita), se njen status **izenači z državljani Republike Slovenije** glede dostopa do štipendij in socialnih pravic.

To pomeni da:

- **lahko pridobi državno štipendijo**, če izpolnjuje pogoje glede dohodka,
- **lahko kandidira za Zoisovo štipendijo**, če izpolnjuje merila za nadarjenost,
- **lahko pridobi Ad futura štipendijo** za študijske obiske in za sodelovanje na tekmovanjih iz znanja ali raziskovanja⁶,
- **lahko zaprosi za kadrovske štipendije**, če ima delodajalca-sponsorja,
- **lahko zaprosi za občinske ali zasebne štipendije**, kjer pogoji niso vezani na državljanstvo.

Poleg tega država ponuja tudi **štipendije za deficitarne poklice** ter za **šolanje na področju zdravstva in socialnega dela**, ki so komplementarne prejemanju ostalih štipendij, razen kadrovske. Informacije o štipendijah in razpisih so dostopne na strani [Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada RS](#)

Vlogo za državno štipendijo se lahko odda kadarkoli med letom, pri krajevno pristojnem CSD. Poleg osnovnega zneska štipendije je mogoče pridobiti še dodatek za bivanje, dodatek za štipendiste s posebnimi potrebami in dodatek za uspeh.

➤ PRAVICA DO NASTANITVE V DIJAŠKIH IN ŠTUDENSKIH DOMOVIH

OSEBE Z MEDNARODNO ZAŠČITO

Osebe z mednarodno zaščito, ki se izobražujejo, imajo pravico do nastanitve v dijaških in študentskih domovih v enakem obsegu in pod enakimi pogoji kot državljani RS. V dijaške domove se lahko vpišejo dijaki, vajenci in študenti višjih strokovnih šol, na prosta mesta pa tudi udeleženci izobraževanja odraslih in študenti visokošolskih zavodov.

Ministrstvo, pristojno za izobraževanje, vsako leto **v januarju** objavi [razpis za sprejem novincev v dijaške domove](#), v katerem je navedeno število razpoložljivih mest v posameznih domovih po Sloveniji, roki za prijavo in vpis. Informacije so dostopne na <https://www.gov.si/teme/dijaski-domovi/>

⁶ 8. člen ZŠtip-1

PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO

Prosilci za mednarodno zaščito se lahko ob odobritvi komisije UOIM razselijo v drugo institucijo, če jim UOIM ne more zagotoviti ustrezne nastanitve v azilnem domu ali njegovi izpostavi.⁷ [Vlogo](#) z dokazili je potrebno vložiti na UOIM pred nastanitvijo. Stroške nastanitve krije UOIM.

● KORISTNE INFORMACIJE

Na področju izobraževanja odraslih se po pomoč in usmeritve lahko obrnete na **svetovalna središča za izobraževanje odraslih**, ki nudijo svetovanje pri vključevanju in nadaljevanju izobraževanja, informacije o možnostih izobraževanja v različnih formalnih in neformalnih programih ter pomoč pri odločanju za ustrezno izbiro. Brezplačno informiranje in svetovanje izvaja 35 organizacij po vsej Sloveniji: [Izvajalci svetovanj po regijah](#). Vse informacije o svetovanju in razpoložljivih izobraževanjih za odrasle so na voljo na portalu [Kam po znanje](#) Andragoškega centra Slovenije.

● NE POZABITE

- z otrokom opraviti pogovor: šolanje ali zaposlitev?
- z otrokom preveriti možnosti nadaljnjega šolanja ali programe izobraževanja odraslih
- preveriti upravičenost do štipendij in oddati vlogo na pristojni organ
- preveriti možnost nastanitve v dijaškem ali študentskem domu

● OTROK MORA ZNATI

- sam oddati prijavo na razpis
- spremljati roke
- preveriti pogoje štipendije
- upravljati svoj šolski status

⁷ 83. člen ZMZ-1

3 DELO

PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO

Prosilec ima pravico do **prostega dostopa na trg dela** tri mesece po vložitvi prošnje, če mu v tem času ni bila vročena odločitev pristojnega organa in te zamude ni mogoče pripisati prosilcu.⁸ Po poteku devetih mesecev od vložitve prošnje je prosilcem omogočena vključitev v tečaje poklicnega usposabljanja in izobraževanja v skladu z zakonom, ki ureja trg dela.⁹

OSEBE Z MEDNARODNO ZAŠČITO

Osebe z mednarodno zaščito imajo prost dostop do trga dela in ne potrebujejo delovnega dovoljenja. Delodajalci jih lahko zaposlijo pod enakimi pogoji kot slovenske državljane in jim ni treba dodatno urejati dokumentacije.

➤ DELO OB ŠOLANJU

Če se oseba šola, lahko dela **preko napotnice študentskega servisa**, kar je v praksi najpogostejša in najlažja možnost. Pogoj je, da je stara vsaj 15 let, da je redno vpisana v srednjo šolo/ ima status rednega ali izrednega študenta/ se izobražuje po javno veljavnih programih osnovnega, poklicnega, srednjega in višjega strokovnega izobraževanja v okviru izobraževanja odraslih. Preko študentskega servisa lahko dela dokler nadaljuje s šolanjem, a največ do 26. leta. Potrebno je, da ima osebni dokument, davčno številko, EMŠO in do 18. leta tudi soglasje zakonitega zastopnika.

Prijava poteka tako, da si otrok in zakoniti zastopnik oziroma sama polnoletna oseba izbere študentski servis in podpiše pristopno izjavo. Servis potem lahko izda **napotnico**, s katero lahko oseba začne delati.

Ob delu preko študentskega servisa je oseba lahko vpisana pri Zavodu za zaposlovanje kot iskalec zaposlitve, ne more pa biti vpisana kot nezaposlena oseba.

➤ ZAPOSILITEV

Otrok, ki **je dopolnil 15. let starosti**, lahko z dovoljenjem zakonitega zastopnika dela pod posebnimi pogoji, ki so urejeni v Zakonu o delovnih razmerjih (ZDR-1), Zakonu o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1), Zakonu o mednarodni zaščiti (ZMZ-1).

Po dopolnitvi 18. leta oseba postane **polnoletna**, in **ni več vezana na zakonitega zastopnika** za delo. Sama lahko sklene pogodbo o zaposlitvi brez omejitev, preneha pa ji tudi posebno varstvo po 212. členu ZDR-1 (prepoved nočnega dela, minimalni 14-urni dnevni počitek)

Ob zaposlitvi je pomembno, da delodajalec spoštuje pravice delavca, skladno z ZDR-1.

⁸ Prvi odstavek 87. člena ZMZ-1.

⁹ 20. člen Uredbe o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito

➤ PRIDOBITEV ENOTNEGA DOVOLJENJA ZA PREBIVANJE IN DELO

PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO

V obdobju priprav na odraslost je pomembno, da otroka, ki je prosilec za mednarodno zaščito, seznanite tudi z možnostjo pridobitve dovoljenja za prebivanje na podlagi zaposlitve. Tako polnoletni kot mladoletni prosilci, ki so dopolnili 15 let in so v delovnem razmerju, lahko zaprosijo za enotno dovoljenje za prebivanje in delo pri katerikoli **upravni enoti v Sloveniji**, če izpolnjujejo predpisane pogoje. Potrebno je izpolniti [vlogo](#), ki se je dostopna na spletni strani Info Tujci ali osebno pri upravnih enotah.

Vlogo za enotno dovoljenje lahko podajo prosilci za mednarodno zaščito medtem ko so še v postopku ali tudi kasneje, ko je bila njihova prošnja za mednarodno zaščito **pravnomočno zavrjnena**. Prosilci, katerih prošnja je bila **zavržena**, nimajo te možnosti. Ob pridobitvi enotnega dovoljenja se postopek za mednarodno zaščito ustavi.

Eden od pomembnih pogojev za pridobitev enotnega dovoljenja je, da je prosilec **v času podaje vloge vključen v obvezna socialna zavarovanja na podlagi zaposlitve** v Republiki Sloveniji. Poleg tega **za prosilce velja pogoj, da so bili v zavarovanje vključeni v zadnjih štirih mesecih vsaj tri mesece, za zavrjnene prosilce pa najmanj šest mesecev do pravnomočnosti odločbe o zavrnitvi**.

Če otrok razmišlja o tej možnosti je pomembno, da ga opozorite na pogoj trajanja zaposlitve pred podajo vloge, da si delo pridobi pravočasno. Informacije o pridobitvi enotnega dovoljenja za prebivanje in delo ter pomoč pri podaji vloge so na voljo v pisarni Infotujci ali na nevladni organizaciji PIC.

- Prosilci za mednarodno zaščito, ki so še v postopku

Tujec, ki ima v Republiki Sloveniji status prosilca za mednarodno zaščito, lahko pri pristojnem organu **vloži prošnjo za izdajo prvega enotnega dovoljenja za prebivanje in delo za namen zaposlitve**, če izpolnjuje naslednje pogoje:

1. **Ni bil pravnomočno obsojen** za kaznivo dejanje, za katerega je mogoče izreči zaporno kazen, daljšo od treh let.
2. **Je vključen v obvezna socialna zavarovanja** na podlagi zaposlitve v Republiki Sloveniji v skladu z zakonom o mednarodni zaščiti, in je bil vanje vključen **v zadnjih štirih mesecih vsaj tri mesece**.
3. Izpolnjuje druge pogoje za izdajo prvega enotnega dovoljenja za namen zaposlitve, določene z zakonom, in niso podani razlogi za zavrnitev izdaje tega dovoljenja.

Če je **prošnja za mednarodno zaščito pravnomočno zavržena ali priznan status mednarodne zaščite**, se postopek za izdajo prvega enotnega dovoljenja za prebivanje in delo, ki še ni pravnomočno zaključen, **ustavi**; o tem pristojni organ tujca ob vložitvi prošnje posebej obvesti.

V primeru **vročitve prvega enotnega dovoljenja za prebivanje in delo za namen zaposlitve** se postopek za priznanje mednarodne zaščite, ki do takrat še ni pravnomočno končan, **ustavi**, pri čemer je prosilec o tem posebej obveščen.

Pristojni organ o izdaji prvega enotnega dovoljenja **obvesti ministrstvo za notranje zadeve in urad, pristojen za oskrbo in integracijo migrantov**.¹⁰

- Prosilci za mednarodno zaščito, katerih prošnja je bila zavrjnena

Tujec, **ki mu je bila pravnomočno zavrjnena prošnja za mednarodno zaščito v Republiki Sloveniji** in mu je določen rok za prostovoljni odhod, lahko **pred iztekom tega roka** pri pristojnem organu **vloži prošnjo za prvo enotno dovoljenje za prebivanje in delo za namen zaposlitve**.

O pravočasno vloženi prošnji pristojni organ **izda potrdilo**, ki **velja kot dovoljenje za začasno prebivanje** do pravnomočne odločitve o prošnji. Na podlagi tega potrdila je lahko tujec **zaposlen v Republiki Sloveniji**, dokler odločba ni pravnomočna.

Prvo enotno dovoljenje za namen zaposlitve se izda, če tujec izpolnjuje naslednje pogoje:

- ob nastopu pravnomočnosti odločbe o zavrnitvi prošnje je **vključen v obvezna socialna zavarovanja** na podlagi zaposlitve;
- **najmanj šest mesecev** je bil do pravnomočnosti odločbe vključen v obvezna socialna zavarovanja na podlagi zaposlitve;
- izpolnjuje **druge pogoje za izdajo prvega enotnega dovoljenja za namen zaposlitve**, določene z zakonom;
- **niso podani razlogi za zavrnitev** izdaje dovoljenja.¹¹

● KORISTNE INFORMACIJE

Pomoč pri uveljavljanju delavskih in socialnih pravic nudi [Delavska svetovalnica](#)

Mladim med 15 in 29 leti, ki so opustili šolanje ali o tem razmišljajo in so prijavljeni kot iskalci zaposlitve pri Zavodu RS za zaposlovanje, je na voljo program [PUM-O Plus](#), ki jih **podpira pri odločanju o prihodnosti ter povratku v šolo ali pridobitvi zaposlitve**. Zavod za zaposlovanje ponuja tudi druge programe pomoči pri iskanju zaposlitve ter programe pridobivanja novih znanj in veščin.

Informacije in usmerjanje pri iskanju zaposlitve ponujajo [Karierna središča Zavoda RS za zaposlovanje](#), kjer je na voljo podpora dežurnega svetovalca, poklicno svetovanje, pomoč pri pripravi življenjepisa, dostop do orodij za iskanje zaposlitve in delavnice z nasveti za lažje iskanje zaposlitve. Iskalci zaposlitve, ki se ne šolajo, se lahko prijavijo v evidenco brezposelnih pri Zavodu RS za zaposlovanje.

Osebe, ki aktivno iščejo zaposlitev in nimajo statusa dijaka, vajenca, študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih, mlajšega od 26 let, se lahko pri Zavodu RS za zaposlovanje prijavijo v **evidenco brezposelnih**. Izpostava zavoda v Ljubljani ima zaposlena dva svetovalca, specializirana za pomoč državljanom tretjih držav.

¹⁰ 11. odstavek 34. člena ZTuj-2.

¹¹ 9. odstavek 37. člena ZTuj-2.

V primeru, da ima otrok predhodne delovne izkušnje in znanje, nima pa formalnega potrdila o svoji usposobljenosti za opravljanje določenega poklica, lahko pridobi certifikat o [nacionalni poklicni kvalifikaciji](#), s katerim nato **dokazuje poklicno usposobljenost**. Vstopni pogoji za pridobitev certifikata in izvajalci postopkov preverjanj so dostopni v [katalogu NPK](#)

● NE POZABITE

- z otrokom opraviti pogovor: šolanje ali zaposlitev?
- urediti davčno številko
- urediti bančni račun
- pomagati pri vključitvi v programe (PUM-O) ali pri prijavi na Zavod za zaposlovanje oz. na Študentski servis
- z otrokom pripraviti CV
- otroka seznaniti z delovnopravnimi pravicami
- preveriti pogoje za enotno dovoljenje (če je prosilec)

● OTROK MORA ZNATI

- prebrati pogodbo o zaposlitvi
- razumeti sestavine plače in poznati osnovne pojme (minimalna plača, prispevki, nadure, pravica do počitka,...)
- razumeti, kaj pomeni prispevek za socialna zavarovanja
- znati poiskati pomoč (Delavska svetovalnica)

4 FINANČNA NEODVISNOST

➤ ŽEPNINA

PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO

Tako otroci kot polnoletni prosilci za mednarodno zaščito so upravičeni do mesečne žepnine v višini 18 EUR.¹² Če prosilec, bodisi kot otrok bodisi po dopolnitvi 18. leta, zagotovi zadostna lastna sredstva za preživljanje v višini zneska osnovnega minimalnega dohodka ali mu je preživljanje zagotovljeno kako drugače, se mu žepnina preneha izplačevati.

➤ DAVČNA ŠTEVILKA

Tako otroci kot polnoletni prosilci za mednarodno zaščito ter osebe s statusom lahko v Republiki Sloveniji pridobijo davčno številko, ki predstavlja osnovni pogoj za finančno in davčno identifikacijo pri bankah, delodajalcih in drugih institucijah. Otrokom se davčna številka izda, kadar za to obstaja utemeljen razlog, kot so izplačilo štipendije, opravljanje dela ali odprtje bančnega računa.

Postopek pridobitve davčne številke:

¹² 78. člen ZMZ-1.

- Otrok ne more sam vložiti zahteve, to v njegovem imenu stori njegov zakoniti zastopnik. Po nastopu polnoletnosti pa to lahko stori sam.
- Vloga za pridobitev davčne številke se poda pri Finančni upravi Republike Slovenije (**FURS**). Vlogi je potrebno predložiti izpolnjen obrazec **DR-02**, ki se ga dobi na [Portal FURS](#), osebni dokument (izkaznico prosilca), dokazilo o naslovu prebivanja in v primeru zakonitega zastopništva tudi osebni dokument zastopnika.
- Popolna vloga z dokazili se pošlje na naslov FURS, Davčna ulica 1, 1001 Ljubljana, ali se odda osebno.
- Davčna številka se praviloma izda takoj ali v nekaj dneh po oddani vlogi.

➤ BANČNI RAČUN

Za potrebe dela, izplačevanja štipendij, prejemanja denarne pomoči in drugih prejemkov je potrebno odpreti bančni račun.

Otrok lahko odpre račun le z dovoljenjem zakonitega zastopnika oziroma CSD-ja. Ko dopolni 18 let, postane polnoletna oseba z mednarodno zaščito ali prosilec za MZ pravno sposobna za sklepanje vseh civilnopравnih poslov, vključno z odpiranjem bančnega računa.

Če oseba v Republiki Sloveniji nima odprtega nobenega osebnega bančnega računa, ji je katerakoli banka dolžna omogočiti oz. ponuditi odprtje vsaj **osnovnega bančnega računa**, ki omogoča polog/dvig gotovine, prejemanje nakazil, plačevanje računov in obveznosti ter plačevanje s kartico. Pomembno je, da stranka poda vlogo za OSNOVNI in ne osebni plačilni račun. Do osnovnega plačilnega računa so **upravičene vse osebe, ki zakonito bivajo v EU**, vključno z osebami z mednarodno zaščito, prosilci za azil, osebami brez stalnega naslova ter tudi osebami, ki jim dovoljenje za prebivanje ni bilo odobreno, vendar njihov izgon iz pravnih ali dejanskih razlogov ni mogoč.¹³

Za odprtje osnovnega računa je potrebno podati vlogo za odprtje osnovnega plačilnega računa ter predložiti

- veljaven osebni dokument (osebna izkaznica, potni list, dovoljenje za prebivanje v obliki izkaznice, izkaznico prosilca za mednarodno zaščito)
- davčno številko
- odločbo Centra za socialno delo o socialni pomoči (le, če zahtevate osnovni plačilni račun z nižjim zneskom mesečnega nadomestila)

Vlogo za odprtje osnovnega računa lahko banka zavrne le, če oseba že ima plačilni račun pri kateri od slovenskih bank, če je v zadnjih treh letih kršila pogodbeno obveznost do banke pri kateri želi odpreti osnovni račun ali če bi odprtje takšnega računa povzročilo kršitev določb zakona, ki ureja preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma.

O zavrnitvi prošnje o odprtju osnovnega plačilnega računa je banka v vsakem primeru obvezana potrošnika nemudoma pisno in brezplačno obvestiti ter navesti razloge zanjo. Na zavrnitev se je

¹³ Zagovornik načela enakosti RS, Informacije o dostopu do bančnih računov za tujce, ki zakonito bivajo v EU, Marec 2020.

mogoče pritožiti pri banki, ki je zavrnila odprtje računa. Banka mora ob zavrnitvi obvestiti tudi o postopku pritožbe zoper zavrnitev prošnje, o pravici, da o zavrnitvi osnovnega plačilnega računa seznanijo Banko Slovenije ter o pravici do izvensodnega reševanja sporov.

Pritožbo na odločitev banke je tako mogoče podati:

- pri banki – ta mora odgovoriti v 15 dneh
- na [Banki Slovenije](#)
- v okviru izvensodnega reševanja potrošniških sporov pri [Združenju bank Slovenije](#)

● NE POZABITE

- urediti davčno številko (FURS)
- urediti odprtje bančnega računa
- preveriti upravičenost do žepnine
- preveriti pogoje za DSP (če OMZ)

● OTROK MORA ZNATI

- urejati stvari na banki/ uporabljati spletno banko
- plačati položnice
- preveriti stanje na računu
- narediti osnovni mesečni finančni načrt

5 NASTANITEV IN STANOVANJSKA NEODVISNOST

PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO

Mladoletni prosilci za mednarodno zaščito so nastanjeni v posebnih enotah za otroke, po polnoletnosti pa so premeščeni v **nastanitveni center za odrasle prosilce**. Za razliko od mladoletnih prosilcev je **gibanje odraslih prosilcev omejeno na območje občine**, v kateri imajo začasni naslov. Za [gibanje izven območja občine](#) je potrebno pridobiti dovolilnico, prav tako za [prenočitev izven azilnega doma](#).

Ob odobritvi UOIM je mogoča tudi **razselitev na zasebni naslov**,¹⁴ vendar prosilci niso upravičeni do denarnega nadomestila za nastanitev na zasebnem naslovu. [Vloga](#) za razselitev se poda pri UOIM.

Mogoča je tudi **razselitev v drugo primerno institucijo**, če prosilcu UOIM ne more zagotoviti ustrezne nastanitve v azilnem domu.¹⁵ [Vloga](#) se poda pri UOIM.

¹⁴ 11. člen Uredbe o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito

¹⁵ 12. člen Uredbe o načinih in pogojih za zagotavljanje pravic prosilcem za mednarodno zaščito

OSEBE Z MEDNARODNO ZAŠČITO

Mladi odrasli s priznanim statusom mednarodne zaščite morajo pri 18. letu zapustiti enoto za otroke ter se preseliti v integracijsko nastanitev Urada za oskrbo in integracijo migrantov (UOIM), oziroma si poiskati zasebno nastanitev.

V načelu se lahko **nastanijo v integracijski hiši** UOIM, če so **sklenili pogodbo o integracijskih aktivnostih**, v praksi pa so **kapacitete integracijskih hiš pogosto zasedene**, zato morajo mnogi takoj po dopolnitvi polnoletnosti **poiskati zasebno nastanitev**, kar pogosto predstavlja eno večjih težav pri prehodu v samostojno življenje.

Oseba z mednarodno zaščito, ki ji je

- priznana mednarodna zaščita,
- je nastanjena na zasebnem naslovu,
- je sklenila pogodbo o integracijskih aktivnostih in
- nima lastnih sredstev za preživljanje ali drugače zagotovljenega bivanja,

je upravičena do **denarnega nadomestila za nastanitev na zasebnem naslovu**.

Če je oseba kot otrok brez spremstva bivala v posebni nastanitvi za otroke in je medtem postala polnoletna, ji pravica do denarnega nadomestila pripada še **dve leti po prenehanju bivanja** v takšni nastanitvi, pod pogojem, da še vedno nima zagotovljenih lastnih sredstev ali druge oblike nastanitve.¹⁶ To obdobje se lahko **podaljša za čas trajanja izobraževanja**, vendar **najdlje do dopolnjenega 26. leta starosti**, če je oseba **status dijaka, študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih** pridobila **pred potekom enega leta od sklenitve pogodbe o integracijskih aktivnostih in če v RS nima zavezanca za preživljanje, ki jo je zmožen preživljati**.¹⁷

Upravičenci do denarnega nadomestila za namestitev na zasebnem naslovu morajo pri UOIM vložiti **vlogo za denarno nadomestilo za namestitev na zasebnem naslovu**. Vlogi se predložijo dokazila:

- kopija najemne pogodbe oziroma morebitni dodatek k najemni pogodbi,
- soglasje o nakazilu denarnega nadomestila (v primeru, ko se denarno nadomestilo nakazuje najemodajalcu),
- veljavna odločba o upravičenosti do denarne socialne pomoči na dan vložitve zahtevka oziroma potrdilo o oddani vlogi za denarno socialno pomoč,
- izpis prilivov na vseh bančnih računih vlagatelja in njegovih družinskih članov za zadnje tri mesece pred mesecem vložitve zahtevka,
- izpis prilivov na bančnih računih zavezanca, ki je vlagatelj oziroma njegove družinske člane dolžan in zmožen preživljati, za zadnje tri mesece pred mesecem vložitve zahtevka,
- dokazila o plačanih stroških (v primeru, da višina ni opredeljena v najemni pogodbi),
- potrdilo o vpisu (za šolajoče do 26. leta po preteku dveh let od pridobitve mednarodne zaščite),

¹⁶ Četrty odstavek 97. člena ZMZ-1.

¹⁷ Tretji odstavek 97. člena ZMZ-1.

Popolna vloga z dokazili se odda pri integracijskem svetovalcu ali pošlje na naslov UOIM, Dunajska cesta 167, 1000 Ljubljana. UOIM preveri izpolnjevanje vseh navedenih pogojev in potem izda odločbo o denarnem nadomestilu, praviloma za obdobje treh mesecev. V nadaljevanju je pomembno, da je mladostnik pozoren na iztek obdobja za katero je bilo dodeljeno nadomestilo ter pri integracijskem svetovalcu **pravočasno poda novo vlogo**, sicer se zamujeno obdobje ne upošteva pri odmeri nadomestila.

V praksi pogosto težavo predstavlja obdobje prve pridobitve nadomestila, saj mora oseba pred podajo vloge že skleniti najemno pogodbo ter predložiti tudi varščino za najem, nadomestilo pa nato dobi nakazano šele po končanem postopku odločanja o vlogi. Finančno pomoč v težavnem obdobju je mogoče pridobiti na nekaterih nevladnih organizacijah, z izredno socialno pomočjo Centra za socialno delo ter ponekod tudi kot občinsko denarno pomoč.

● KORISTNE INFORMACIJE

Glede pravic in dolžnosti najemnikov ter ukrepanja ob težavah z najemodajalcem dragocen vir informacij predstavlja spletna stran www.najemniski-sos.si, kjer je na voljo tudi [Priročnik za najemnice ke](#).

Pomoč pri iskanju najemniškega stanovanja nudi integracijski svetovalac ter tudi nekatere nevladne organizacije.

Nekatere občine zagotavljajo brezplačno pravno pomoč tam bivajočim najemnikom. Za ljubljanske najemnike to storitev izvaja [PIC](#).

Najemniki lahko v primeru težav z lastnikom glede nevezdrževanjem stanovanja, oddajanjem brez pogodbe ali neizvajanjem popravil, [prijavijo nepravilnosti na Inšpektorat RS za stanovanja](#)

● NE POZABITE

- preveriti kapacitete integracijskih hiš
- začeti iskanje zasebnega stanovanja
- razložiti pomen varščine in najemne pogodbe
- preveriti najemno pogodbo, višino stroškov in prijavo prebivališča
- vložiti vlogo za nadomestilo na UOIM

● OTROK MORA RAZUMETI

- kaj podpisuje
- kakšni so odpovedni roki
- kako reševati težave z najemodajalcem
- pomembnost pravočasnega podaljševanja nadomestila

6 SOCIALNO VARSTVO

PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO

Prosilcem za mednarodno zaščito ne pripada denarna socialna pomoč, temveč so upravičeni do oskrbe, ki jo zagotavlja UOIM (nastanitev, prehrana, oblačila, šolske potrebščine, prevoz do šole ...)

OSEBE Z MEDNARODNO ZAŠČITO

Osebe s priznano mednarodno zaščito so enako kot slovenski državljani upravičene do uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, kot so denarna socialna pomoč, izredna socialna pomoč in državna štipendija, če izpolnjujejo pogoje za dodelitev.

Denarna socialna pomoč (DSP) je namenjena kritju minimalnih življenjskih stroškov, ko posameznik ne more preživeti sam, njena višina pa je odvisna od prihodkov, premoženja in števila družinskih članov.

Pogoji za pridobitev denarne socialne pomoči so:

- lastni dohodek ne presega višine osnovnega minimalnega prihodka
- status begunca ali subsidiarne zaščite
- premoženje ne presega zakonskih pragov,
- prijavljeno prebivališče,
- prijava v ustrezni evidenci brezposelnih oseb ali aktivnih iskalcev zaposlitve na Zavodu RS za zaposlovanje (razen če je oseba oproščena – npr. dijaki, študenti, bolni)

[Predpisana vloga](#) se odda na **CSD** na območju katerega ima oseba prijavljeno prebivališče, osebno ali po pošti.

V primeru materialne ogroženosti je na pristojnem CSD mogoče zaprositi tudi za **izredno socialno pomoč**. Dodeli se v obliki enkratnega zneska ali za obdobje od 3 do 6 mesecev. Pomoč je treba porabiti v 30 dneh od prejema, nato pa v 45 dneh na CSD predložiti dokazilo o namenski porabi sredstev.

● KORISTNE INFORMACIJE

V stiski materialno pomoč ponujajo tudi ustanove, kot je Rdeči križ, (paketi hrane, higienske potrebščine ipd.), [Karitas](#) (oblačila) ali druge nevladne organizacije. Karitas in nekatere nevladne organizacije posameznikom v stiski pomagajo tudi s plačilom najnujnejših položnic.

Denarno pomoč za premostitev trenutne materialne ogroženosti in nekatere druge namene svojim prebivalcem zagotavljajo tudi občine. Za pridobitev pomoči v Mestni občini Ljubljana se vlogo poda na pristojnem CSD.

● NE POZABITE

- preveriti upravičenost do DSP (za OMZ) in pomagati pri oddaji vloge na CSD
- razložiti možnosti izredne socialne pomoči, občinske denarne pomoči ali humanitarne pomoči nevladnih organizacij ob eksistencialni stiski

- opozoriti na obveznost prijave na Zavod za zaposlovanje, če se otrok ne šola

● OTROK MORA RAZUMETI

- kdaj mora oddati novo vlogo
- kako hraniti dokazila
- kaj pomeni materialna ogroženost in kako v tem primeru pridobi pomoč

7 ZDRAVSTVENO VARSTVO

PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO

Mladoletni prosilci za mednarodno zaščito so upravičeni do zdravstvenega varstva v **enakem obsegu kot otroci, ki so obvezno zdravstveno zavarovani kot družinski člani**. Po 18. letu so do zdravstvenega varstva v enakem obsegu upravičeni tisti, ki se šolajo, in sicer **do konca šolanja, a največ do 26. leta**.¹⁸ Če prosilec preneha s šolanjem, mu ta pravica ne pripada več. Če se zaposli, je obvezno zdravstveno zavarovan preko zaposlitve in lahko uveljavlja vse pravice iz zdravstvenega zavarovanja.

Polnoletni prosilci, ki se ne šolajo, so po prehodu v polnoletnost upravičeni le do nujne zdravstvene oskrbe. To vključuje **nujno medicinsko pomoč** (zdravljenje, reševalna oskrba, nujna hospitalizacija), **nujno zobozdravstveno pomoč**, kadar je potrebna akutno (npr. zobobol, poškodbe) in **zdravstveno varstvo žensk** (kontracepcijska sredstva, prekinitev nosečnosti, zdravstvena oskrba v nosečnosti in ob porodu). Za ranljive osebe s posebnimi potrebami je izjemoma mogoč tudi **širši obseg zdravstvenih storitev** (psihološka pomoč in specifične zdravstvene storitve), o katerem odloča posebna komisija Urada za oskrbo in integracijo migrantov.

OSEBE Z MEDNARODNO ZAŠČITO

Osebe s priznano mednarodno zaščito so obvezno zavarovane na podlagi pridobljenega statusa, če niso obvezno zavarovane na drugi podlagi, in so tako upravičene do celotnega obsega zdravstvenega varstva. V primeru pridobitve ali izgube zaposlitve je treba čimprej obvestiti UOIM, ki mora spremembo podlage za zavarovanje sporočiti Zavodu za zdravstveno zavarovanje.

● KORISTNE INFORMACIJE

Po dopolnitvi 18. leta otrok brez spremstva, ki se šola, ne izgubi pravice do zdravstvenega varstva, vendar **mora svoj status dokazovati**. Če je še vedno prosilec, zadošča potrdilo o vpisu, ki ga posreduje UOIM. Če mu je MZ že priznana, mora oddati prijavo v obvezno zdravstveno zavarovanje na območno enoto ZZZS s prilogami ([obrazec M-1](#), odločba o mednarodni zaščiti, potrdilo o šolanju).

¹⁸ Tretji odstavek 86. člena ZMZ-1.

Ko je polnoletnemu prosilcu priznan status mednarodne zaščite ali je obvezno zavarovan po kateri drugi podlagi, si mora izbrati osebnega splošnega zdravnika, zobozdravnika in ginekologa. Do 19. leta to storitev opravljajo pediatri in zobozdravniki, specializirani za zdravstveno varstvo otrok in mladine, po 19. letu (izjemoma tudi prej) pa zdravniki splošne medicine in splošni zobozdravniki. [Seznam zdravnikov, ki sprejemajo nove paciente](#) je dostopen na spletni strani Zavoda za zdravstveno zavarovanje ter na spletni strani [Sledilnik](#)

Osebam brez zdravstvenega zavarovanja so v večjih slovenskih mestih na voljo tudi **pro bono ambulante**, ki nudijo brezplačno zdravstveno oskrbo.

● NE POZABITE

- preveriti status zavarovanja ob 18. letu
- preveriti prijavo na ZZZS
- pomagati pri izbiri osebnega zdravnika, zobozdravnika in ginekologa
- poskrbeti za odobritev morebitnega dodatnega specialističnega zdravljenja prosilca
- poskrbeti, da ima otrok seznam zdravnikov in nujnih števil

● OTROK MORA ZNATI

- naročiti se pri zdravniku
- vedeti kdo je njegov zdravnik in zobozdravnik
- razumeti sistem napotnic
- skrbeti za preskrbljenost s predpisanimi zdravili ter skrbeti za njihovo redno jemanje
- vedeti, kaj pomeni nujna oskrba

8 DUŠEVNO ZDRAVJE IN PSIHOSOCIALNA PODPORA

PROSILCI ZA MEDNARODNO ZAŠČITO

Odrasli prosilci za mednarodno zaščito v okviru splošne zdravstvene oskrbe praviloma niso upravičeni do psihoterapevtske pomoči, vendar je ta kljub temu omogočena **ranljivim osebam s posebnimi potrebami ter z odobritvijo posebne komisije** Urada za oskrbo in integracijo migrantov dostopna tudi drugim prosilcem.¹⁹

OSEBE Z MEDNARODNO ZAŠČITO

Osebe z mednarodno zaščito do obravnave s strani psihologa ali psihiatra dostopajo z napotnico osebnega zdravnika.

● KORISTNE INFORMACIJE

Psihološko pomoč v več krajih po Sloveniji nudijo [Centri za duševno zdravje otrok in mladostnikov](#) ter Centri za duševno zdravje odraslih. Za obravnavo je potrebna napotnica ali delovni nalog

¹⁹ 86. člen ZMZ-1

osebnega zdravnika, kar pomeni da je po 18. letu dostopna osebam z mednarodno zaščito ter tudi prosilcem za mednarodno zaščito, ki se šolajo do 26. leta, oziroma so obvezno zdravstveno zavarovani na drugi podlagi. Hitrost obravnave se določi individualno, glede na nujnost stanja, določeno s triažnim pogovorom. Z obravnavanimi otroki ob prehodu v odraslost CDZOM izpelje postopen in voden prehod na obravnavo odraslih.

Svetovanje v stiski (spremembe v življenju, težave v odnosih, izguba, pomanjkanje motivacije, osamljenost, brezvoljnost, izguba smisla), brezplačno in brez napotnice nudijo [Centri Posvet](#). Psihološka svetovanja so namenjena razbremenitvi mladostnika in podpora pri reševanju akutne stiske. Prisotni so v Ljubljani, Kranju, Celju, Laškem, Postojni, Slovenj Gradcu, Novi Gorici, Mozirju, Velenju, Murski Soboti, Sevnici, Portorožu, Idriji, Mariboru, Zagorju ob Savi, Novem mestu, Tolminu ali na Jesenicah.

Koristen pripomoček pri iskanju informacij o razpoložljivi pomoči in podpori na področju duševnega zdravja in psihosocialne podpore predstavlja platforma [Mreža virov pomoči](#), ki zajema tako službe na vseh ravneh zdravstvenega in socialnega varstva, kot tudi nevladne organizacije, ki delujejo na tem področju. Na platformi se nahaja obširen seznam izvajalcev z iskalnikom po regijah in potrebah. Zajeti viri med drugim nudijo podporo in svetovanje ob različnih duševnih stiskah, zdravljenju odvisnosti, žrtvam nasilja, programe za mlade itd.

Dodatno psihosocialno pomoč in pomoč pri integraciji (urejanje dokumentov, dostop do zdravstvenih storitev, pomoč pri vpisu v šolo, iskanje zaposlitve, učno pomoč...) prosilcem za mednarodno zaščito in osebam z mednarodno zaščito nudi tudi več nevladnih organizacij, med drugim [Slovenska filantropija](#), kjer so na voljo tudi [dnevni centri za migrante – varni prostori](#), namenjeni integracijskim aktivnostim, širjenju socialne mreže in aktivnemu preživljanju prostega časa.

● NE POZABITE

- redno preverjati otrokovo psihosocialno stanje
- preveriti dostopnost psihološke obravnave, če je potrebna
- po potrebi zaprositi za komisijsko odobritev psihološke obravnave
- povezati otroka z NVO podporo
- spodbujati vzpostavitev socialne mreže

● OTROK MORA RAZUMETI

- da iskanje pomoči ni znak šibkosti
- kam se lahko obrne v stiski